

Bartosz Trojanowski

REFLEKSJA I DZIAŁANIA KARD. JOSEPHA RATZINGERA
WOBEC NIEMOŻLIWOŚCI
UDZIELANIA ŚWIECEN KOBIECIOM.
WYBRANE KWESTIE TEOLOGICZNO-PRAWNE

WPROWADZENIE

Zagadnienie możliwości święcenia kobiet, a raczej jej braku, zostało dokładnie omówione w deklaracji Kongregacji Nauki Wiary z dnia 15 października 1976 r. *Inter insigniores*, która dotyczyła dopuszczenia kobiet do kapłaństwa służebnego. Dokument opublikowany został za przyzwoleniem papieża Pawła VI, długo przed tym jak kard. Joseph Ratzinger został przez Jana Pawła II mianowany prefektem wspomnianej kongregacji. Jednakże dyskusje, które były przyczyną powstania deklaracji, nie zniknęły po jej opublikowaniu, dlatego koniecznym okazała się interwencja papieskiego Urzędu Nauczycielskiego w celu przypomnienia najistotniejszych treści dotyczących ustanowienia sakramentu święceń przez Chrystusa, obecnych w Piśmie Świętym i Tradycji.

Poniższy artykuł stanowi przedstawienie refleksji teologicznej kard. Josepha Ratzingera, którą można określić mianem diagnozy kwestii święcenia kobiet na płaszczyźnie doktrynalnej i karnej, objaśnienia formy i treści zastosowanego działania w doktrynie i dyscyplinie Kościoła, a także ukazanie konsekwencji prawnych i ich wyjaśnienie. Te trzy elementy będą

przedmiotem rozważań tego opracowania, aby ukazać wpływ teologicznej myśli na formowanie i wyjaśnienie zagadnień z zakresu prawa kanonicznego. To właśnie po dokonaniu pogłębionej refleksji teologicznej dotyczącej kwestii niemożliwości święcenia kobiet dokonano istotnych zmian w prawie karnym Kościoła.

1. DIAGNOZA KARD. RATZINGERA DOTYCZĄCA SYTUACJI KWESTIONOWANIA NIEMOŻLIWOŚCI ŚWIĘCENIA KOBIEC

Joseph Ratzinger przedstawia dwa zasadnicze powody kontestowania niemożliwości święcenia kobiet, które pojawiają się w ostatnich dziesięcioleciach podważając pewność ustanawiającej woli Chrystusa Pana w tej kwestii. Pierwszym powodem jest odejście od konieczności rozumienia Pisma Świętego w łączności z Tradycją, ponieważ „tam, gdzie Pismo jest rozumiane w sposób czysto historyczny i niezależny od żywej Tradycji, pojęcie ustanowienia traci swoją oczywistość. W tym wypadku powstanie kapłaństwa nie jawi się jako rozpoznanie i uznanie woli Chrystusa w rodzącym się Kościele, lecz jako proces historyczny, którego nie poprzedza klarowna ustanawiająca wola, a stąd jako proces, który właściwie mógł przebiegać inaczej” [Ratzinger 2012, 130]. Drugim powodem są antropologiczne przeobrażenia naszych czasów, a w szczególności Joseph Ratzinger wspomina fakt, iż symboliczną przejrzystość cielesności człowieka, oczywistą dla sakramentalnego myślenia, zastąpiono funkcjonalną równowagą płci [tamże, 130-31]. W konsekwencji to, co było do tej pory rozumiane jako związane z misterium początku, zostaje określone jako coś, co jedynie dyskryminuje połowę ludzkości, odwołując się do przestarzałego patriarchalnego obrazu ludzkości, któremu powinna towarzyszyć walka o równouprawnienie [tamże, 131]. A przecież należy z całą stanowczością zauważyć, że nie ma tutaj mowy o pozbawieniu prawa do czegoś, jakiegoś wiernego, ponieważ sakrament święceń jest w swej naturze sakramentem, który się otrzymuje, a nie, do którego ma się prawo [Trojanowski 2021, 334-35]. W konsekwencji nie ma tutaj mowy o jakiejś dyskryminacji czy też braku równouprawnienia mężczyzny i kobiety [Tenże 2022a, 29-52; Hervada 2005, 629-58]. Kard. Ratzinger – w swoim pisemnym stanowisku z 1994 r. – podkreśla jednak fakt, że w dobie całkowicie nacechowanej funkcjonalnością trudno dostrzec jeszcze inne aspekty aniżeli ten odnoszą-

cy się do równouprawnienia, a przez to niełatwo skoncentrować się na prawdziwej istocie tego sakramentu, której nie można odnosić jedynie do funkcjonalności [Ratzinger 2012, 131].

2. ODPOWIEDŹ URZĘDU NAUCZYCIELSKIEGO KOŚCIOŁA

Sytuacja, w której nie dostrzega się innych aspektów poza funkcjonalnością, wymaga interwencji Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, jest to między innymi zadaniem papieskim. Dlatego dokonało się to za pomocą listu apostolskiego *Ordinatio sacerdotalis*, który opiera się na deklaracji Kongregacji Nauki Wiary *Inter insigniores* i jej fundamentalnych argumentach, które zakłada w swojej treści [tamże].

Warto zatem odwołać się do tejże deklaracji oraz innych dokumentów, aby zauważyć, że takie stanowisko nie było jednorazową odpowiedzią na pojawiające się tendencje, ale jest stałym stanowiskiem Kościoła pojawiającym się w różnych wypowiedziach i dokumentach kościelnych. Jak zauważa Joseph Ratzinger [tamże], najważniejszym zdaniem deklaracji *Inter insigniores* jest to, iż „Kościół, pragnąc pozostać wierny przykładowi Pana, uważa, że nie jest upoważniony, by dopuścić kobiety do Świeceń kapłańskich”¹. W wypowiedzi tej Urząd Nauczycielski Kościoła opowiada się za prymatem posłuszeństwa i ograniczeniem kościelnego autorytetu. W konsekwencji podkreśla istnienie granicy możliwości działania Kościoła, ponieważ autorytet Kościoła i jego Urzędu Nauczycielskiego pochodzi z nadania Chrystusa Pana. A zatem Kościół rozważa Pismo Święte, nie jako formę historycznej rekonstrukcji, lecz jako związane z poprzedzającą wolą Chrystusa, „ustanowieniem”. Wyrażenie tej woli Chrystusa, „ustanowienie” widoczne jest w powołaniu Dwunastu [Ratzinger 2012, 131].

Taka lektura Pisma Świętego w kontekście żywej Tradycji prowadzi do rozpoznania i głoszenia stałej nauki o tym, że Kościół nie ma władzy, aby udzielać święceń kobietom. Po deklaracji Kongregacji Nauki Wiary takie stanowisko zostało jeszcze kilkukrotnie powtórzone przez Urząd Nauczycielski.

¹ Sacra Congregatio pro Doctrina Fidei, Declaratio *Inter insigniores* (15.10.1976), AAS 69 (1977), s. 98-100; tekst polski w: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19761015_inter-insigniores_pl.html [dostęp: 28.06.2023].

cielski Kościoła. W liście apostolskim *Mulieris dignitatem* papież Jan Paweł II naucza, że „powołując samych mężczyzn na swych Apostołów, Chrystus uczynił to w sposób całkowicie wolny i suwerenny. Uczynił to z taką samą wolnością, z jaką w całym swoim postępowaniu uwydatniał godność i powołanie kobiety, nie dostosowując się do panującego obyczaju i tradycji usankcjonowanej ówczesnym ustawodawstwem. Tak więc hipoteza, że powołał jako Apostołów mężczyzn, stosując się do mentalności swoich czasów, wcale nie odpowiada sposobowi działania Chrystusa”². Podobne stanowisko zostało przedstawione w posynodalnej adhortacji dotyczącej apostołatu świeckich: „Kobieta w ramach uczestnictwa w życiu i misji Kościoła nie może otrzymać święceń kapłańskich i dlatego nie może spełniać funkcji wynikających z kapłaństwa sakramentalnego. Źródło tej dyspozycji Kościół zawsze widział w całkowicie wolnej i suwerennej decyzji Jezusa Chrystusa, który na swych Apostołów powołał samych mężczyzn”³. Pewnego rodzaju syntezą tego nauczania jest zapis w Katechizmie Kościoła Katolickiego, w którym można przeczytać, że „Święcenia ważnie przyjmuje tylko mężczyzna (*vir*) ochrzczony». Pan Jezus wybrał mężczyzn (*viri*), by utworzyć kolegium Dwunastu Apostołów, i tak samo czynili Apostołowie, gdy wybierali swoich współpracowników, którzy mieli przejąć ich misję. Kolegium Biskupów, z którym prezbiterzy są zjednoczeni w kapłaństwie, uobecnia i aktualizuje aż do powrotu Chrystusa kolegium Dwunastu. Kościół czuje się związany tym wyborem dokonany przez samego Pana. Z tego powodu nie są możliwe święcenia kobiet” (nr 1577)⁴. Te fragmenty z przytoczonych dokumentów Urzędu Nauczycielskiego Kościoła kard. Ratzinger wyraźnie wymienia wskazując, że list *Ordinatio sacerdotalis* włącza się w ich ciągłość [Ratzinger 2012, 131]. Dlatego w momencie promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego przez Jana Pawła II w 1983 r.

² Ioannes Paulus PP. II, Epistola apostolica *Mulieris dignitatem* de dignitate ac vocatione mulieris Anno Mariali vertente (15.08.1988), AAS 80 (1988), s. 1715-717; tekst polski w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/mulieris.html#m3 [dostęp: 28.06.2023], nr 26.

³ Ioannes Paulus PP. II, Adhortatio apostolica post-synodalis *Christifideles laici* de vocatione et missione laicorum in Ecclesia et in mundo (30.12.1988), AAS 81 (1989), s. 492-96; tekst polski w: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/apost_exhortation/documents/hf_jp-ii_exh_30121988_christifideles-laici.html [dostęp: 28.06.2023], nr 51.

⁴ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, Libreria Editrice Vaticana 1997; tekst polski w: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. 2, Pallottinum, Poznań 2012.

w kwestii ważności przyjmowania święceń znajdował się w nim kanon stwierdzający, iż tylko mężczyzna ochrzczony może ważnie przyjąć święcenia (por. kan. 1024)⁵, jest to przepis prawa kanonicznego głęboko ugruntowany w doktrynie Kościoła. Teologiczna refleksja nad tą kwestią wyraźnie potwierdza ten fakt.

W tym kontekście warto przytoczyć to, co podkreślił Joseph Ratzinger, iż „w liście apostolskim *Ordinatio sacerdotalis*, dotyczącym święceń kapłańskich zastrzeżonych dla mężczyzn, papież Jan Paweł II nie głosi żadnej nowej nauki. Potwierdza jedynie oficjalnie to, co cały Kościół – na Wschodzie i Zachodzie – zawsze wiedział i czym żył: w postaci dwunastu apostołów Kościół zawsze dostrzegał miarę wszelkiej kapłańskiej posługi i od samego początku podporządkowywał się jej” [Ratzinger 2012, 130]. Kard. Ratzinger zauważa jednocześnie, że wszystkie poprzednie wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, mimo ich klarowności, nie zakończyły wątpliwości i sporów dotyczących święcenia kobiet, a nawet je zintensyfikowały, także wśród katolików. Źle rozumiane pojęcie charyzmatu nieomyślności, przyjmowane jako jednostronne oraz jako jedyna wiążąca forma decyzyjna w Kościele, było przyczyną relatywizacji wszystkich dotychczasowych dokumentów i uznania kwestii za otwartą do dyskusji, a nawet zmiany praktyki Kościoła. Taki stan niepewności, dotyczący pytania o istotę życia kościelnego domagał się stanowczej interwencji. We wspomnianym liście apostolskim, słowami papieża, Kościół wypowiada się otwarcie i jednoznacznie na temat granic swojej władzy, ma to przełożenie w pierwszej kolejności na sferę dyscyplinarną [tamże, 132]. Kard. Ratzinger dodaje: „Jednak niewątpliwie nie chodzi tutaj wyłącznie o kwestię dyscyplinarną, a więc o problem praktyki kościelnej, lecz praktyka jest wyrazem i konkretną formą nauki wiary: zgodnie z wiarą katolicką kapłaństwo jest sakramentem, czyli nie jest czymś wymyślonym przez nią z czysto pragmatycznych przyczyn, lecz czymś, co zostało dane Kościołowi przez Pana, i dlatego też Kościół nie może dowolnie kształtować kapłaństwa, lecz może przekazywać je tylko w wierności pełnej czci. Podobnie kwestia podmiotu, czyli osoby przyjmującej święcenia, nie jest dowolna

⁵ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego* promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku. Stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku. Zaktualizowany przekład na język polski, Pallottinum, Poznań 2022 [dalej: KPK/83].

i podporządkowana własnym kościelnym decyzjom: należy do struktury samego Kościoła” [tamże, 130]. To właśnie chciał wyrazić papież Jan Paweł II przedstawiając nauczanie Kościoła o niemożliwości święcenia kobiet i chciał to uczynić w sposób definitywny [Ghirlanda 2019, 89-94]. To dlatego została zastosowana następująca formuła w liście apostolskim: „Aby zatem usunąć wszelką wątpliwość w sprawie tak wielkiej wagi, która dotyczy samego Boskiego ustanowienia Kościoła, mocą mojego urzędu utwierdzenia braci (por. Łk 22,32) oświadczam, że Kościół nie ma żadnej władzy udzielania święceń kapłańskich kobietom oraz że orzeczenie to powinno być przez wszystkich wiernych Kościoła uznane za ostateczne” (art. 4)⁶.

Użycie takiej formuły słownej w dokumencie skutkowało nową wątpliwością wśród teologów i kanonistów, a mianowicie zastanawiano się, czy użyte sformułowanie nie stanowi nowej formuły dogmatycznej. W kwestii tej wątpliwości, wszechobecnej wśród uczonych, wypowiedziała się Kongregacja Nauki Wiary. Jednakże sformułowanie wątpliwości również spowodowało dalsze pytania i niepewności⁷. Wątpliwość brzmiała: „Czy doktryna, według której Kościół nie ma władzy udzielania święceń kapłańskich kobietom, przedstawiona w Liście Apostolskim *Ordinatio sacerdotalis* jako nauczanie, które należy uznać za ostateczne, powinna być uważana za należącą do depozytu wiary?”. Została na nią dana odpowiedź pozytywna „Tak” oraz wyjaśnienie, że „Dlatego w obecnej sytuacji Papież, sprawując swój urząd utwierdzenia braci (por. Łk 22,32), przedstawił tę samą doktrynę w formalnej deklaracji, stwierdzając jednoznacznie to, co powinno być uznawane zawsze, wszędzie i przez wszystkich wiernych, ponieważ należy do depozytu wiary”⁸. Pozostaje zatem pytanie jaki walor ma nauczanie

⁶ Ioannes Paulus PP. II, Epistola apostolica *Ordinatio sacerdotalis* de sacerdotali ordinatione viris tantum reservanda (22.05.1994), AAS 86 (1994), s. 545-48 [dalej: OS]; tekst polski w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/ordinatio_sacerdotalis.html [dostęp: 28.06.2023].

⁷ „Niektórzy podnoszą zastrzeżenie, że nie wynika z Objawienia, by takie wykluczenie było wolą Chrystusa w stosunku do Jego Kościoła, a inni pytają się o formę przyjęcia należnego nauczaniu zawartemu w Liście”. Kongregacja Nauki Wiary, *Wokół odpowiedzi Kongregacji Nauki Wiary na temat doktryny przedstawionej w Liście Apostolskim Ordinatio Sacerdotalis*, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19951028_commento-dubium-ordinatio-sac_pl.html [dostęp: 28.06.2023].

⁸ Kongregacja Nauki Wiary, *Odpowiedź na wątpliwości dotyczące doktryny zawartej w liście apostolskim Ordinatio Sacerdotalis*, (28.10.1995), <https://www.vatican.va/rom>

zawarte w przywoływanym liście apostolskim, a przede wszystkim jakie niesie ze sobą zobowiązanie dla wiernych? Zwięzłą odpowiedź daje kard. Ratzinger: „Jest wyraźnie powiedziane, że podjęta w nim decyzja bezwzględnie obowiązuje w Kościele i że ta kwestia zostaje ostatecznie wyłączona z obszaru dyskusji. Czy jest to więc akt dogmatyzujący? Należy odpowiedzieć, że papież nie ustanawia nowej formuły dogmatycznej, lecz jedynie potwierdza pewność, która ciągle trwała i była podtrzymywana w Kościele” [Ratzinger 2012, 138]. Choć nie jest to dogmat, to jest to akt autentycznego, powszechnego Urzędu Nauczycielskiego papieża i dodatkowo określone jest ono jako nauczanie ostateczne, ponieważ zawiera z pewnością prawdziwą naukę, której treść należy do wiary Kościoła [tamże].

3. ZNACZENIE ODPOWIEDZI O NIEOMYLNĄ NATURZĘ NAUCZANIA

Odpowiedź Kongregacji Nauki Wiary o nieomylną naturę tego definitywnego nauczania (zwyčajnego i powszechnego), wymagała pogłębionej refleksji, aby usunąć nieporozumienia i niedokładności. W myśl definicji dogmatycznej o nieomylności Biskup Rzymskiego Soboru Watykańskiego I⁹ oraz nauczania Soboru Watykańskiego II¹⁰ papież posiada charyzmat nieo-

an_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19951028_dubium-ordinatio-sac_pl.html [dostęp: 28.06.2023].

⁹ „My zatem, wiernie zachowując tradycję otrzymaną od początku wiary chrześcijańskiej, na chwałę Boga, naszego Zbawiciela, dla wywyższenia religii katolickiej i dla zbawienia narodów chrześcijańskich, za zgodą świętego soboru, nauczamy i definiujemy jako dogmat objawiony przez Boga, że gdy biskup Rzymu przemawia *ex cathedra*, to znaczy, gdy wykonując urząd pasterza i nauczyciela wszystkich chrześcijan, na mocy swego najwyższego apostolskiego autorytetu określa naukę dotyczącą wiary lub moralności obowiązującą cały Kościół, dzięki opiece Bożej obiecanej mu w [osobie] św. Piotra, wyróżnia się tą nieomylnością, w jaką boski Zbawiciel zechciał wyposażyć swój Kościół dla definiowania nauki wiary lub moralności. Dlatego takie definicje biskupa Rzymu – same z siebie, a nie na mocy zgody Kościoła – są niezmiennalne” (nr 36). Concilium Vaticanum I, *Constitutio dogmatica prima de Ecclesia Christi Pastor aeternus*, (18.07.1870), DH 3073-3074; tekst polski w: Sobór Watykański I, „Konstytucja dogmatyczna o Kościele Chrystusowy *Pastor aeternus*”, rozdz. IV, w: *Dokumenty Soborów Powszechnych*, T. IV/2, red. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2007, s. 925-27.

¹⁰ „Nieomylnością tą z tytułu swego urzędu cieszy się Biskup Rzymski, Głowa Kolegium Biskupiego, gdy jako najwyższy pasterz i nauczyciel wszystkich wiernych Chry-

myślności, gdy ogłasza naukę dotyczącą wiary lub moralności w formie ostatecznego aktu. Identyczną nieomyślnością charakteryzuje się nauczanie Kolegium Biskupów, gdy działają w łączności między sobą i następcą św. Piotra i ogłaszają, że nauka ma charakter ostateczny. Jednakże nie oznacza to, że wyjaśnienia dotyczące nauczania w zakresie wiary i moralności, zawsze w żywej Tradycji Kościoła, muszą być ogłaszane przez powszechny oraz uniwersalny Urząd Nauczycielski w formie definicji *ex cathedra* lub definicji Soboru. To bowiem uniemożliwiłoby, albo znacznie ograniczyłoby możliwość potwierdzania nieomyślnie ogłaszanej nauki Kościoła innym aktem (np. list apostolski *Ordinatio sacerdotalis*). Kongregacja Nauki Wiary, wypowiadając się na temat nieomyślnego charakteru nauki o niemożliwości udzielania święceń kobietom, chciała przypomnieć, że ta nauka uważana jest za nieomyślną nie od momentu publikacji listu, ale jako taka zawsze i wszędzie powinna być przyjmowana przez wszystkich wiernych, ponieważ należy do depozytu wiary [Ratzinger 2012, 140]. Warto podkreślić, że to pod przewodnictwem kard. Ratzingera Kongregacja Nauki Wiary sformułowała taką oficjalną „odповідь” dotyczącą natury zobowiązania wiernych wobec takiego nauczania. Ze względu na fakt, iż jest to nauka ostateczna, zatem konieczna jest niepodważalna jej akceptacja, ponieważ jest ona zakorzeniona w Ewangelii, nieustannie podtrzymywana przez Tradycję oraz codzienną praktykę Kościoła (na Wschodzie i Zachodzie), a przede wszystkim została nieomyślnie przedstawiona przez Urząd Nauczycielski (powszechny i uniwersalny). Dlatego ta deklaracja („odповідь” na kwestię udzielania święceń kobietom) należy do depozytu wiary Kościoła, którego treści ani znaczenia nie można zmieniać z upływem czasu [tamże, 139]. Wierni bowiem nauczanie definitywne Kościoła w kwestiach wiary lub moralności powinni przyjąć bez zastrzeżeń

stusowych, który braci swych umacnia w wierze (por. Łk 22,32), ogłasza definitywnym aktem naukę dotyczącą wiary i obyczajów. Toteż orzeczenia jego słusznie zwane są nie-naruszalnymi same z siebie, a nie na mocy zgody Kościoła, jako że ogłoszone zostały z pomocą Ducha Świętego przyrzeczoną mu w osobie św. Piotra i dlatego nie potrzebują niczyjej aprobaty ani nie dopuszczają odwoływania się do niczyjego sądu. Wówczas bowiem Biskup Rzymski nie wyraża sądu jako osoba prywatna, lecz jako najwyższy nauczyciel Kościoła powszechnego, któremu przysługuje w szczególniejszy sposób charyzmat nieomyślności samego Kościoła, wyklada naukę wiary katolickiej lub bierze ją w obrońę” (nr 25). Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio dogmatica de Ecclesia *Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5-75; tekst polski w: *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 104-63.

i zachowywać. Każde odrzucenie twierdzenia podanego w sposób definitywny (por. kan. 750 § 2 KPK/83), jest sprzeciwianiem się nauczaniu Kościoła katolickiego [Kaleta 2023, 23]. Ze względu na fakt, iż te prawdy należą do depozytu wiary, chociaż nie należą do prawd objawionych, jednak są niezmiennie [Tejero 2004, 35]. Wierni, którzy nie przyjmują prawd podawanych w sposób ostateczny nie jest w pełni komunii z Kościołem katolickim [tamże, 23]. Takie stanowisko poszczególne grupy wiernych, wymienione w kan. 833 KPK/83, potwierdzają wypowiadając specjalną formułę wyznania wiary. Wśród wymienionych są także promowani do biskupstwa (por. kan. 833, 3° KPK/83), którzy są szafarzami sakramentu święceń (por. kan. 1012 KPK/83).

4. INICJATYWY PRAWODAWCZE JAKO KONSEKWENCJA REFLEKSJI TEOLOGICZNEJ NAD NIEMOŻLIWOŚCIĄ UDZIELANIA ŚWIECEN KOBIECIOM

Między innymi w konsekwencji takiej refleksji teologicznej na temat natury odpowiedzi na nauczanie ostateczne, wprowadzono zmiany do promulgowanego w 1983 r. Kodeksu Prawa Kanonicznego. Dokonano tego poprzez motu proprio *Ad tuendam fidem* w roku 1998¹¹. Drugim czynnikiem wpływającym na podjęcie decyzji o pierwszej nowelizacji Kodeksu była wyraźna luka prawna, która w sposób szczególny stała się obecna wobec formy ogłoszenia prawdy zawartej w *Ordinatio sacerdotalis*. Kongregacja Nauki Wiary już 9 stycznia 1989 r. opublikowała nowe formuły wyznania wiary¹², które zostały zatwierdzone przez papieża Jana Pawła II specjalnym reskryptem¹³. Kodeks zatem nie zawierał wszystkich elementów

¹¹ Ioannes Paulus PP. II, Litterae apostolicae motu proprio datae quibus normae quaedam inseruntur in Codice Iuris Canonici et in Codice Canonum Ecclesiarum Orientalium *Ad tuendam fidem* (18.05.1998), AAS 90 (1998), s. 457-61 [dalej: ATF]; tekst polski w: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/la/motu_proprio/documents/hf_jp-ii_motu-proprio_30061998_ad-tuendam-fidem.html [dostęp: 28.06.2023].

¹² Congregatio pro Doctrina Fidei, *Professio fidei et iusiurandum fidelitatis in suscipiendo officio nomine ecclesiae exercendo* (01.03.1989), AAS 81 (1989), s. 105.

¹³ Congregatio pro Doctrina Fidei, *Rescriptum ex audientia SS.mi formulas professionis fidei et iuris iurandi fidelitatis contingens foras datur* (19.09.1989), AAS 81 (1989), s. 1169.

z ogłoszonej formuły wiary, która oprócz „Symbolu nicejsko-konstantynopolitańskiego” zawierała definicję trzech kategorii praw: podane jako nauczanie nieomylne, podane jako nauczanie ostateczne, podane jako nauczanie autentyczne, nawet jeśli bez intencji definitywnego jej określenia. Stąd problem, że w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego zabrakło definicji prawnej, dyscyplinarnej i karnej drugiej kategorii prawd. Papież Jan Paweł II, dostrzegając tę wyraźną lukę prawną oraz pilną konieczność przeciwstawienia się opiniom teologów odnoszących się krytycznie do wspomnianej drugiej kategorii prawd, postanowił ogłosić list apostolski zawierający rozszerzenie tekstu kanonów 750 oraz 1371, 1° Kodeksu (obecnie kan. 1365 KPK/83). Potrzeba ta nie tylko opiera się na wypełnieniu wspomnianej luki prawnej, ale ze względu na rangę drugiej kategorii prawd, powiązanych ze sobą z przyczyn historycznych lub też w logicznych konsekwencji. Prawdy te wyrażają szczególną inspirację Ducha Bożego udzielanej Kościołowi, aby dopomóc mu w głębszym zrozumieniu jakiejś prawdy w dziedzinie wiary lub moralności (por. ATF).

Trzy kategorie prawd w *Professio fidei* są odpowiednio wyszczególnione przez akapity. W drugim akapicie czytamy: „Z przekonaniem przyjmuję i uznaję również wszystkie i poszczególne prawdy, które Kościół w sprawach wiary i moralności podaje w sposób ostateczny” (ATF). Takie nauczanie zostało zastosowane właśnie w deklaracji o niemożliwości święcenia kobiet. Ten akapit „Wyznania wiary” jest bardzo ważny, ponieważ dotyczy prawd nierozzerwalnie związanych z Objawieniem. Prawdy te, są wynikiem szczególnej inspiracji Ducha Świętego, który pragnie dopomóc Kościołowi w głębszym zrozumieniu jakiejś prawdy w dziedzinie wiary lub obyczajów. Ważne, by mieć świadomość, że prawdy te są ze sobą powiązane z przyczyn historycznych lub też na mocy logicznego wynikania (ATF). Wprowadzone zmiany we wspomnianych kanonach zawierają wyjaśnienie, w jaki sposób należy odpowiedzieć na nauczanie ostateczne: „Ponadto należy bez zastrzeżeń przyjąć i zachowywać wszystkie i poszczególne prawdy dotyczące wiary lub moralności, które Nauczycielski Urząd Kościoła ogłasza w sposób definitywny, to znaczy te, które są wymagane, aby gorliwie strzec i wiernie przekazywać sam depozyt wiary; sprzeciwia się więc nauczaniu Kościoła katolickiego ten, kto odrzuca twierdzenia, które należy przyjąć w sposób definitywny” (kan. 750 § 2 KPK/83). Wprowadzono również sankcję karną za odrzucanie takiego twierdzenia. Początkowo była to

kara nieokreślona dla tego rodzaju przestępstwa¹⁴, nowelizacja prawa karnego wprowadziła jednak karę cenzury, a także pozbawienia urzędu i możliwości dołączenia innych kar ekspiacyjnych (por. kan. 1365, 1331-1333, 1336 §2-4 KPK/83)¹⁵. Oznacza to, że po kodeksowej nowelizacji przestępstwo to wydaje się być karane surowiej, a przynajmniej nie pozostawia możliwości przełożonym wybierania łagodniejszych kar niż te, które zostały opisane w kan. 1365 KPK/83 [Mosconi 2022, 1119].

5. ROZWIĄZANIA DISCYPLINARNE WPROWADZONE W CELU PRZESTRZEGANIA NAUCZANIA ZAWARTEGO W LIŚCIE *ORDINATIO SACERDOTALIS*

Oprócz interwencji w formie nowelizacji – dokonanej za pomocą motu proprio *Ad tuendam fidem* – na płaszczyźnie, którą można byłoby nazwać „teoretyczną”, polegającej na braku akceptacji samego nauczania definitywnego lub jego wyraźnego kontestowania. Postanowiono również, w późniejszym czasie, wprowadzenie sankcji karnych za „praktyczne” odrzucenie takiego nauczania i usiłowania udzielenia święceń kobietom. Przestępstwo to zostało zarezerwowane dla Kongregacji Nauki Wiary¹⁶, obecnie Dykasterii Nauki Wiary¹⁷. Należy podkreślić, że przestępstwo to znajduje się

¹⁴ „Powinien być sprawiedliwie ukarany, kto poza wypadkiem, o którym w kan. 1364, § 1, głosi naukę potępioną przez Biskupa Rzymskiego lub przez sobór powszechny, bądź z uporem odrzuca naukę o której w kan. 750, § 2 lub w kan. 752, i nie odwołuje tego mimo upomnienia ze strony Stolicy Apostolskiej lub ordynariusza” (kan. 1371, 1° KPK/83 po nowelizacji *Ad tuendam fidem*).

¹⁵ „Kto w przypadkach innych niż ten, o którym mowa w kan. 1364 §1, głosi naukę potępioną przez Biskupa Rzymskiego lub przez sobór powszechny lub z uporem odrzuca naukę, o której mowa w kan. 750 §2 lub w kan. 752, i nie odwołuje tego mimo upomnienia ze strony Stolicy Apostolskiej lub ordynariusza, powinien być ukarany cenzurą i pozbawieniem urzędu; do tych kar można dołączyć także inne, o których mowa w kan. 1336 § 2-4” (kan. 1365 KPK/83).

¹⁶ *Congregatio pro Doctrina Fidei, Normae de gravioribus delictis. Pars Prima. Normae substantiales* (21.05.2010), AAS 102 (2010), s. 419-24 [dalej: SST 2010]; tekst polski w: https://www.vatican.va/resources/resources_norme_pl.html [dostęp 28.12.2023].

¹⁷ Francesco, *Costituzione apostolica sulla Curia Romana e il suo servizio alla Chiesa nel mondo Praedicate Evangelium* (19.03.2022), „L'osservatore Romano” (31.03.2022); tekst polski w: *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty pol-*

w katalogu „cięższych przestępstw” (*delicta graviora*), jednak w pierwszym dokumencie ustalającym zakres kompetencji Kongregacji Nauki Wiary w sprawach karnych [Borek 2015, 83] takie przestępstwo jeszcze nie figurowało¹⁸. Dopiero w 2010 r. nowelizacja tych norm specjalnych, dokonana przez papieża Benedykta XVI, zawierała wyraźnie już przepis o usiłowaniu udzielenia święceń kobiecie. Wprowadzenie takiego rodzaju przestępstwa okazało się konieczne, ponieważ już po ukazaniu się listu apostolskiego *Ordinatio sacerdotalis* w 1994 r. oraz zmian w prawie kanonicznym listem apostolskim *Ad tuendam fidem* w 1998 r., doszło do praktycznego naruszenia nauczania zawartego w tych dokumentach.

Dnia 29 czerwca 2002 r. Romulo Antonio Braschi, założyciel schizmatycznej wspólnoty, usiłował udzielić święceń kapłańskich siedmiu katolickim kobietom. W odpowiedzi na takie działanie 10 lipca 2002 r. Kongregacja Nauki Wiary, pod kierownictwem kard. Ratzingera, w pierwszej kolejności przypominała kwestie teologiczne odwołując się do listu *Ordinatio sacerdotalis* i na tej podstawie stwierdziła, że dokonana „ordynacja kobiet” jest symulacją sakramentu, a przez to jest nieważna i nieistniejąca, a także stanowiąca ciężkie przestępstwo przeciwko Bożemu ustanowieniu Kościoła. Następnie dykasteria, kierowana przez kard. Ratzingera, upomniała formalnie te kobiety i zagroziła ekskomuniką zarezerwowaną Stolicy Apostolskiej, jeśli do 22 lipca 2002 r. nie uznają nieważności swoich święceń. Umotywowaniem takiego stanowiska jest fakt, iż stoi to w sprzeczności z ostatecznym nauczaniem Kościoła. Adresaci powinni wyznać swoją skrucę oraz poprosić o przebaczenie wywołanego zgorszenia wśród wiernych¹⁹. Ponieważ wśród tych kobiet nie nastąpiła zmiana błędnego stanowiska, 5 sierpnia 2002 r. na wszystkie została nałożona ekskomunika,

skiego prawa wyznaniowego. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. P. Majer, Wolters Kluwer, Warszawa 2022, s. 1132-207, art. 76. Także: Congregatio pro Doctrina Fidei, *Normae de delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis. Pars prior. Normae substantiales* (11.10.2021), AAS 114 (2022), s. 114-17 [dalej: SST 2021]; tekst polski w: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20211011_norme-delittiservati-cfaith_pl.html [dostęp: 28.12.2023].

¹⁸ Congregatio pro Doctrina Fidei, *Epistula a Congregatio pro Doctrina Fidei missa ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas quorum interest: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis* (18.05.2001), AAS 93 (2001), s. 785-88.

¹⁹ Por. Congregatio pro Doctrina Fidei, *Monitum, Propositio, Decretum excommunicationis quarundam mulierum* (10.07.2002), AAS 94 (2002), s. 584.

czyli kara poprawcza. Kongregacja tym samym, wyraziła „ufność, że wspomagane łaską Ducha Świętego, zdołają one odnaleźć drogę nawrócenia, aby odzyskać jedność wiary i komunię z Kościołem, które zerwały swoim postępkami”²⁰. Później kobiety te udzieliły wywiadów i opublikowały listy, w których wyrażały swoje przekonanie o ważności swoich święceń. W dodatku ekskomunikowane 14 sierpnia 2002 r. zwróciły się do Stolicy Apostolskiej z prośbą o odwołanie Dekretu nakładającego cenzurę, a 27 września 2002 r. wniosły rekurs przeciwko temu Dekretowi, w myśl kan. 1732-1739 KPK/83. Kongregacja Nauki Wiary, podczas Sesji Zwyczajnej (w obecności Członków Kongregacji rezydujących w Rzymie) pod przewodnictwem kard. Ratzingera rozpatrzyła raz jeszcze tę sprawę, łącznie z pismami zainteresowanych kobiet (prośbą o odwołanie dekretu i rekuresem). Dykasteria postanowiła raz jeszcze podkreślić kilka ważnych kwestii, wśród nich na uwagę zasługuje przede wszystkim aspekt doktrynalny. Kongregacja podkreśliła, że kobiety, na które została nałożona ekskomunikacja, formalnie, trwając w uporze, odrzucają naukę, że Kościół nie ma żadnej władzy, by udzielać święceń kapłańskich kobietom. Nauka ta od zawsze była przekazywana i praktykowana w Kościele, a ponadto została deklarowana w sposób ostateczny przez Jana Pawła II (por. OS 4). Negacja takiej doktryny zasługuje na zakwalifikowanie w kategorii odrzucenia prawdy przynależącej do wiary katolickiej, a zatem wymaga słusznej kary. W konsekwencji, odrzucając powyższą prawdę, kobiety, na które nałożono ekskomunikę, podtrzymują, że Magisterium Biskupa Rzymskiego byłoby wiążące tylko wtedy, gdy byłoby oparte na decyzji Kolegium Biskupów, poparte *sensus fidelium* i przyjęte przez ważniejszych teologów. W ten sposób przeciwstawiają się doktrynie o Urzędzie Nauczycielskim papieża, zaproponowanej przez Sobór Watykański I oraz II, a w konsekwencji nie rozpoznają niezmienności nauczania Biskupa Rzymskiego w przypadku doktryn ogłoszonych w formie nauczania ostatecznego obowiązujących wszystkich wiernych²¹. W dalszej części dekretu odrzucającego rekurs wskazano, że prześlęstwo, dokonane przez kobiety, stanowi symulację przyjęcia sakramentu,

²⁰ Congregatio pro Doctrina Fidei, *Decreto di scomunica* (05.08.2002), AAS 94 (2002), s. 585; tekst polski w: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20020805_decreto-scomunica_pl.html [dostęp: 28.06.2023].

²¹ Congregatio pro Doctrina Fidei, *Recursus quarundam excommunicatarum mulierum reicitur* (21.12.2002), AAS 95 (2003), s. 272, nr 2b.

ponieważ święcenia te są nieważne (por. kan. 1024 KPK/83)²², a w doktrynie kanonicznej można określić je jako nieistniejące. Brakuje bowiem właściwego podmiotu przyjmującego sakrament, a przez to sakrament nie mógł zaistnieć, stąd mowa o symulacji, czyli usiłowaniu udzielenia/przyjęcia święceń [Trojanowski 2022b, 35-36]. Wiodąca część uzasadnienia odrzucenia rekursu opiera się zatem na fakcie „praktycznego” odrzucenia nauczania papieskiego podanego w formie ostatecznej.

W konsekwencji, aby nie dopuścić ponownie do tak rażącego przeciwstawienia się doktrynie Kościoła, Kongregacja Nauki Wiary, na mocy specjalnego upoważnienia otrzymanego od papieża, wprowadziła dekretem ogólnym karę ekskomuniki *latae sententiae* zarezerwowaną dla Stolicy Apostolskiej zarówno dla tego, kto usiłuje udzielić święceń kobiecie, jak też dla kobiety, która usiłuje je przyjąć²³. Ponieważ te specjalne uprawnienia Kongregacji Nauki Wiary musiałyby być każdorazowo potwierdzone przez następcę dającego uprawnienie, zdecydowano się dołączyć tego rodzaju przestępstwo do znowelizowanej ustawy karnej o najcięższych przestępstwach (*Delicta graviora*), utrwalając tym samym postanowienia Dekretu ogólnego²⁴. Mowa zatem o symulacji sakramentu. Usiłujący udzielić święceń, jak i kobieta usiłująca je przyjąć, podlegają karze ekskomuniki *latae sententiae* (SST 2010, art. 5.).

Umieszczenie w ustawie karnej tego rodzaju przestępstwa, ma nie tylko znaczenie takie, iż nie musi być potwierdzane specjalnym uprawnieniem przez kolejnych papieży, ale także powoduje, że w kwestii możliwości deklarowania kary ekskomuniki należy stosować przepisy dotyczące przestępstw zarezerwowanych dla Kongregacji Nauki Wiary, obecnie funkcjonującej pod nazwą Dykasterii Nauki Wiary. W znowelizowanej księdze kodeksowej, dotyczącej sankcji karnych, zostało zapisane to przestępstwo

²² Tamże, s. 273, nr 4.

²³ Por. Congregatio pro Doctrina Fidei, *Decretum generale de delicto attentatae sacrae ordinationis mulieris* (19.23.2007), AAS 100 (2008), s. 403; tekst polski w: Kongregacja Nauki Wiary, *Dekret ogólny w sprawie przestępstwa, jakim jest usiłowanie udzielenia kobiecie święceń kapłańskich*, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20071219_attentata-ord-donna_pl.html [dostęp: 28.06.2023].

²⁴ Kongregacja Nauki Wiary, *Synteza modyfikacji wprowadzonych do Normae de Gravioribus Delictis* (21.05.2010), pkt a) oraz nr 13, w: https://www.vatican.va/resources/resources_rel-modifiche_pl.html [dostęp: 28.06.2023].

następująco: „Zarówno ten, kto usiłował udzielić święceń kobiecie, jak i kobieta, która usiłowała przyjąć święcenia, zaciągają karę ekskomuniki *latae sententiae* zarezerwowaną dla Stolicy Apostolskiej; duchowny może ponadto być ukarany wydaleniem ze stanu duchownego” (kan. 1379 § 3 KPK/83). Rozszerzono zakres karania, wprowadzając możliwość wydalenia ze stanu duchownego tego, kto próbowałby udzielić święceń kobiecie. Znowelizowane przepisy kodeksowe wprowadziły również zmiany w ustawie specjalnej o najcięższych przestępstwach, jednakże poza zmianą dotyczącą odwołania do odpowiedniego kanonu, przestępstwo to pozostało nadal w wyłącznej kompetencji Dykasterii Nauki Wiary (SST 2021, art. 5). Wpisanie tego przestępstwa w zakres kompetencji Kongregacji Nauki Wiary (a obecnie Dykasterii Nauki Wiary) niesie ze sobą kolejne skutki, a mianowicie wydłużenie liczenia okresu przedawnienia do dwudziestu lat (por. kan. 1362 § 1, 1° KPK/83), a nawet możliwość uchylenia przedawnienia się skargi karnej (SST 2021, art. 8 § 3).

Oczywiście przedawnienie będzie liczone tylko wtedy, gdy osoba, która dopuściła się takiej symulacji odstąpi od swojego postępowania. W przypadku osoby usiłującej udzielić sakramentu kobiecie wymagane jest, aby wyraziła żal z powodu dokonania takiego przestępstwa i potwierdziła, że nie trwa w błędnej doktrynie sprzeciwiającej się nauce podanej w formie definitywnej. Kobieta zaś usiłująca przyjąć takie święcenia, powinna wyrazić żal, uznać nieważność swoich święceń, co będzie również potwierdzeniem, że odstąpiła od błędnej nauki. Tylko w takich przypadkach można mówić o ustaniu przestępstwa trwałego i rozpoczęciu liczenia przedawnienia (por. kan. 1362 § 2 KPK/83). Jest to o tyle istotne, że obecnie duchowny może zostać także wydany ze stanu duchownego (por. kan. 1379 § 3 KPK/83), a zatem kwestia przedawnienia i możliwości jego uchylenia mają tutaj zasadnicze znaczenie. Duchowny, właśnie z tych dwóch powodów, nigdy nie może czuć się bezkarny za takie przestępstwo. Analogicznie możliwe jest rozważenie kwestii deklaracji kary ekskomuniki zaciągniętej z mocy samego prawa²⁵.

²⁵ Niektórzy autorzy stoją na stanowisko, że przedawnienie nie dotyczy takich kar. Jednak ze względu na fakt, iż ekskomunika *latae sententiae* niedeklarowana wywołuje inne skutki (por. kan. 1331 § 1 KPK/83), niż ekskomunika *latae sententiae* deklarowana (por. kan. 1331 § 2 KPK/83), a także ze względu na fakt, iż w postępowaniu administracyjnym przed wydaniem dekretu należy brać pod uwagę, czy skarga karna nie wygasła (por. kan. 1720 KPK/83), dlatego uzasadniona wydaje się opinia, iż cenzury *latae*

ZAKOŃCZENIE

Wszystkie zabiegi prawne – wspomniane w powyższej publikacji – wskazują na troskę o zachowanie czystości (w teorii i praktyce) doktryny podanej w formie nauczania definitywnego o niemożliwości udzielania święceń kobietom. Potwierdzają także, że jest to kwestia bardzo aktualna i ważna dla Kościoła, ponieważ dotyczy jego konstytutywnej części. Kościół nie ma władzy udzielania święceń kobietom. Kard. Ratzinger podkreślił, że Kościół nie chce i nie może przekroczyć nigdy tej granicy ustalania prawd w oparciu o uwarunkowania społeczno-historyczne, które są niezgodne z doktryną Kościoła.

Refleksja teologiczna nad kwestią doktrynalną o drugiej kategorii prawd, czyli tej podanej w formie ostatecznej, doprowadziła do szeregu zmian w prawie kanonicznym zarówno na płaszczyźnie doktrynalnej, jak i dyscyplinarnej Kodeksu Prawa Kanonicznego. Ukazanie tych powiązanych ze sobą działań znajduje również wspólny mianownik w osobie kard. Ratzingera, później Benedykta XVI, który albo zmiany te proponował jako prefekt Kongregacji Nauki Wiary, albo sam je zatwierdzał jako Biskup Rzymski.

PIŚMIENNICTWO

- Borek, Dariusz. 2015. „*Sextum Decalogi praeceptum*” w kanonicznym prawie karnym aktualnie obowiązującym. Tarnów: Biblos.
- Ghirlanda, Gianfranco. 2019. *Il sacramento dell'ordine e la vita dei chierici* (Cann. 1008-1054; 232-297). Roma: Gregorian & Biblical Press.
- Hervada, Javier. 2005. „Le radici sacramentali del diritto canonico.” *Ius Ecclesiae* 17, nr 3:629-58.
- Kaleta, Paweł. 2023. *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. III/1: *Księga III Nauczycielskie Zadanie Kościoła*. Poznań: Pallottinum.
- Mosconi, Marino. 2022. „Liber VI. De sanctionibus poenalis in Ecclesia.” W *Codice di Diritto Canonico Commentato*, red. Redazione di „Quaderni di Diritto Ecclesiale”, 1067-152, Milano: Ancora.
- Ratzinger, Joseph. 2012. „Granice kościelnej władzy. Wprowadzenie do listu apostołskiego „*Ordinatio sacerdotalis*” (1994).” W *Joseph Ratzinger Opera Omnia*. T. XII:

sententiae są zaciągane z mocy samego prawa, ale możliwość ich deklarowania podlega przepisom o przedawnieniu (por. kan. 1362 KPK/83).

- Głosiciele Słowa i służą Waszej radości: teologia i duchowość sakramentu święceń*, red. Krzysztof Gózdź, i Marzena Górecka, 130-43. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Tejero, Eloy. 2004. „Can. 750.” W *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law*. T. III/1, red. Ángel Marzoa, Ernest Caparros, Jorge Miras, i in., 29-35. Montréal-Chicago: Wilson & Lafleur.
- Trojanowski, Bartosz. 2021. „Prawo do sakramentu święceń.” *Ateneum Kapłańskie* 177, nr 2:326-38.
- Trojanowski, Bartosz. 2022a. „Równość kobiety i mężczyzny w godności i prawie do sakramentów ze szczególnym uwzględnieniem święceń i małżeństwa.” *Polonia Sacra* 26, nr 3:29-52.
- Trojanowski, Bartosz. 2022b. *Ważność sakramentów w kategoriach aktów prawnych*. Wrocław: Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu.

**Refleksja i działania Kard. Josepha Ratzingera
wobec niemożliwości udzielania święceń kobietom.
Wybrane kwestie teologiczno-prawne**

Abstrakt

Problem niemożliwości święcenia kobiet został obszernie wyjaśniony przez Kongregację Nauki Wiary w 1976 r. poprzez deklarację *Inter insigniores*, jednak po ukazaniu się tego dokumentu dyskusja nie została zakończona, co więcej pojawiały się głosy, że kwestia ta jest nadal otwarta. W związku z tym, okazała się konieczna interwencja papieskiego Urzędu Nauczycielskiego, aby tę kwestię przedstawić w sposób ostateczny. Jednakże i ta kwestia poddana była dalszym dyskusjom i różnego rodzaju konstatacjom. Dlatego też refleksja kardynała Josepha Ratzingera nad tym zagadnieniem stanowi nie tylko podkreślenie, iż Kościół nie może przekroczyć granic, które stanowią jego konstytutywne elementy, ponieważ nie ma takiej władzy. Natomiast teologiczne podstawy poszczególnych kategorii prawd przekładają się na ich normatywne oraz dyscyplinarne zapisy w prawie kanonicznym. Stąd też artykuł podejmuje kwestię zależności refleksji teologicznej kardynała Ratzingera i jej konsekwencje w prawodawstwie powszechnym Kościoła.

Słowa kluczowe: sakrament święceń; niemożliwość święcenia kobiet; *Ordinatio sacerdotalis*; *Inter insigniores*; Kongregacja Nauki Wiary; kategorie prawd.

**Cardinal Joseph Ratzinger's Reflections and Actions
Regarding the Impossibility of Ordaining Women.
Selected Theological and Legal Issues**

Abstract

The problem of the impossibility of ordaining women was extensively clarified by the Congregation for the Doctrine of the Faith in 1976 in the declaration *Inter in-*

signores, but after the publication of this document the discussion was not closed, and there were claims that the question was still open. It was therefore necessary for the papal teaching office to intervene in order to clarify the matter. However, this issue was also subject of further discussion and various kinds of conundrums. Thus, Cardinal Joseph Ratzinger's reflection on this question is not only to emphasise that the Church cannot transcend the boundaries that constitute its constitutive elements, since it has no such authority. On the other hand, the theological foundations of the various categories of truth are translated into their normative and disciplinary provisions in canon law. Therefore, the article addresses the dependence of Cardinal Ratzinger's theological reflection and its consequences in the universal legislation of the Church.

Keywords: sacrament of Holy Orders; impossibility of ordaining women; *Ordo sacerdotalis*; *Inter insignes*; Congregation for the Doctrine of the Faith; categories of truth.

Information about Author: REV. DR. BARTOSZ TROJANOWSKI – Pontifical Faculty of Theology in Wrocław; correspondence address: Plac Katedralny 14, 50-329 Wrocław, Poland; e-mail: b.trojanowski@hadak.pl; <https://orcid.org/0000-0003-0158-1647>